

بررسی نیازها و کاربردهای اطلاعات در جوامع آموزشی و پژوهشی

نوشته: علی مزینانی

مقدمه

با توجه به اینکه پژوهش‌های انجام شده در زمینه تولید، نیازها و مصارف اطلاعات عمدتاً در ارتباط با الگوها و رفتارهای کسب اطلاعات انجام شده است، در این مقاله سعی شده است تا با روشن شدن مفاهیم مقوله‌هایی مثل اطلاعات، نیازها و کاربردهای آن در جوامع آکادمیک و پژوهشی روش‌شناسی منطقی برای ارزیابی، کاربرد و تأثیر اطلاعات بدست آید.

تاکنون در حوزه اطلاع‌رسانی تعاریف متعددی برای "اطلاعات" ارائه شده است که بسیاری از آنها از حوزه‌های دیگر وام گرفته شده‌اند ولی در مجموع شاید بتوان اطلاعات را "هر گونه پیامی که مورد علاقه دریافت‌کننده آن باشد" تعریف

کرد که تعریفی بسیار عام و گسترده است. و یا اینکه اطلاعات را عاملی برای "رفع تردید" و به یقین رسیدن در نظر گرفت. به هر حال از دیدگاه‌های مختلف "اطلاعات" مفاهیم و معناهای متفاوتی خواهد داشت. بسیاری با اطلاعات برخورد کمی و عینی داشته‌اند و برخی دیدگاه ذهنی و کیفی با آن دارند. ولی باید اذعان داشت که بررسی اطلاعات به عنوان یک کل و مفهوم جامع امری بسیار پیچیده و بغرنج است زیرا عامل اصلی این فرآیند عام نوع بشر است که ماهیتاً و ذاتاً دارای تفاوت‌های دیدگاه و پیچیدگی‌های فراوان و نیازهای اطلاعاتی بسیار متنوع است و هر شخص و گروهی به اطلاعات با دیدگاه خاص خود می‌نگرد و ممکن است آنچه که برای دیگران

اطلاعات به عنوان محصول و کالا، چنین نگرشی عمدتاً ناشی از شرایط موجود در کشورهای پیشرفته و توسعه یافته است. زیرا در کشورها و جوامع کمتر توسعه یافته به دلیل اینکه اطلاعات عمدتاً از طریق کانال‌ها و مجراهای دولتی و رسمی تولید و تهیه می‌شوند کمتر دیدگاه هزینه - سودمندی و کالایی به آن دارند. در واقع ساختارهای تهیه و تولید و کنترل و اشاعه اطلاعات در دست دولت‌هاست تا بخش خصوصی بنابراین وجود چنین نگرشی در این جوامع کمتر به چشم می‌خورد. اطلاعات به عنوان محصول را می‌توان به چهار نوع تقسیم‌بندی کرد که عبارتند از:

- ۱- اطلاعات مستتر در طبیعت که منتظر کشف هستند؛
- ۲- اطلاعاتی که در محیط و اطراف ما وجود دارد (شامل پیام‌ها و محرک‌ها) که قابل درک هستند ولی منتظر درک و تفسیر هستند که به آنها اطلاعات پنهان می‌گوئیم؛
- ۳- اطلاعاتی که توسط افراد شکل گرفته و بوجود می‌آیند؛
- ۴- اطلاعاتی که بوسیله گروه‌ها یا سیستم اجتماعی شکل می‌گیرند.

اطلاعات به عنوان فرآیند، در این نگرش به اطلاعات و جریان آن با دیدگاهی فرآیندی برخورد می‌شود یعنی آن را روندی در حال تغییر و تعامل دائم در نظر می‌گیرند که می‌تواند در این فرآیندها هم خود اطلاعات دارای ارزش افزوده شود و هم در مصرف‌کننده ایجاد ارزش افزوده نماید.

اطلاعات به عنوان کانال، در این نگرش اطلاعات به عنوان کانال‌هایی برای حمل محتوا، مفاهیم و معناها در نظر گرفته می‌شود و نقش آن تنها به عنوان یک عامل فیزیکی و براساس نوع رسانه‌ای آن مدنظر قرار می‌گیرد.

اطلاعات از بُعد تکنولوژی، در این بُعد، تأثیر تکنولوژی بر روندها و فرآیندهای اطلاعات و اطلاع‌رسانی مدنظر قرار می‌گیرند که می‌توان آن را در بخش‌های زیر مورد بررسی قرار داد:

- فراهم آوری و تهیه اطلاعات؛
- ذخیره و بازایی اطلاعات؛
- پردازش اطلاعات؛
- ارائه و تبادل اطلاعات.

اطلاعات از بُعد انتقال، در این بُعد عوامل مؤثر و روندهای جاری در انتقال اطلاعات مورد بررسی قرار می‌گیرند

اطلاعات محسوب می‌شود برای دیگری اصلاً اطلاعات محسوب نشود و یا ارزش‌هایی برای افراد و جوامع مختلف متفاوت باشد. مثلاً وجود خون در ادرار در اکثریت جوامع پیشرفته و در حال توسعه نشان از بیماری و موجب نگرانی است و این اطلاع باعث ایجاد انگیزه و فعالیت‌های خاصی در آن جوامع می‌شود که طبیعی‌ترین عکس‌العمل ناشی از آن مراجعه به پزشک است ولی در یک جامعه کوچک آفریقایی که بیماری انگلی "بیلار یوزیس" کاملاً شایع است و همه به آن مبتلا هستند غم و وجود خون در ادرار بچه‌ها موجب نگرانی مادر شده و آن را یک بیماری می‌داند و نسبت به آن عکس‌العمل نشان می‌دهد. بنابراین بررسی عام و کلی اطلاعات، نیازهای اطلاعاتی و کاربردهای آن به صورت عام و کلی کاری شاق و نیازمند خبرگانی از چندین حوزه است تا بتوانند پارادایم‌های منطقی و عملی برای ارزیابی آنها بوجود آورند. بنابراین باید حوزه عمل را محدود نموده و در زمینه‌ای خاص این روش شناسی انجام شود.

در اینجا ذکر این نکته ضروری است که در این نوع بررسی‌ها، نیازها و کاربردهای اطلاعات در واقع مفهوم و جایگاه یکسانی پیدا می‌کنند و نمی‌توان آنها را از یکدیگر جدا دانست و ارتباط مستقیمی با یکدیگر دارند. در واقع با بررسی نیازهای اطلاعاتی گروه‌ها و جوامع مختلف می‌توان به صورتی غیرمستقیم کاربردها و مصارف اطلاعات را نیز مورد بررسی قرار داد.

اطلاعات را می‌توان از دیدگاه و ابعاد مختلفی مدنظر قرار داد که اهم آنها به شرح زیر است:

اطلاعات به عنوان محتوا، بدین معنا که اطلاعات دارای محتوا، ساختارهای سطحی و عمقی هستند و می‌توانند بر فرد گیرنده تأثیر گذارده و باعث تغییر و عکس‌العمل در وی شوند. از این بعد اطلاعات را می‌توان به چهار گروه تقسیم کرد:

- حقایق (پدیده‌ها، اسامی، آمارها و ...)
- مفاهیم (مقوله‌های موضوعی، عقاید و ...)
- اصول (قواعد و قوانین که راهنمای عمل هستند و تغییرات را توصیف می‌کنند و ...)
- راه کارها و روش‌ها (مراحل عملی عملکردها، وظایف، فعالیت‌ها و ...).

که می‌توان آنها را در سه بخش عمده مدنظر قرار داد:

- جهت‌های انتقال یعنی از بالا به پایین، از پایین به بالا، از جوامع پیشرفته به جوامع عقب‌افتاده یا برعکس، از تولیدکنندگان به مصرف‌کنندگان و غیره.

- استفاده از اطلاعات

- فرآیندهایی که در انتقال اطلاعات باعث ارزش افزوده در مصرف‌کننده می‌شوند یعنی روی توانایی‌ها و قابلیت‌های فرد برای تصمیم‌گیری بهتر یا دیگر موارد تأثیر می‌گذارد.

اطلاعات از بُعد توانایی‌ها، از این بُعد مهارت‌های مورد لزوم برای دسترسی به اطلاعات مدنظر قرار می‌گیرند که اهم آنها عبارتند از:

- مهارت‌های فراهم‌آوری و دسترسی به اطلاعات؛

- مهارت‌های جستجو اطلاعات؛

- مهارت‌های حل مشکلات اطلاعات مدار.

اطلاعات از بُعد منابع، در این بخش منابع اطلاعات مدنظر قرار گرفته و ابعاد مختلف آنها مورد بررسی قرار می‌گیرند که می‌توان آنها را در سه حوزه کلی زیر مورد بررسی قرار داد:

- کمیت و کیفیت منابع اطلاعات؛

- تنوع منابع اطلاعات؛

- نقش حرفه اطلاع‌رسانی و افراد شاغل در این حوزه.

اطلاعات از بُعد منافع، در این بُعد منافع اطلاعات از نظر زمانی و تأثیر آن مورد بررسی قرار می‌گیرند که اهم آنها عبارتند از:

- منافع آنی } مستقیم
غیرمستقیم

- منافع تأخیری } مستقیم
غیرمستقیم

- منافع بالقوه } مستقیم
غیرمستقیم

اطلاعات از بُعد کمی، که در واقع بررسی اطلاعات از

بُعد عینی و کمی آن است که می‌تواند در حوزه‌های زیر مدنظر قرار گیرد:

- هزینه - سودمندی

- بسامد اطلاعات

- جامعیت و مانعیت اطلاعات

- ثقل اطلاعات

- تولید و مصرف اطلاعات

- بازخوردها

- نویزها

- کانال‌ها

اطلاعات از بُعد کیفی، که در واقع بررسی معیارهای ارزیابی کیفی اطلاعات است که اهم آنها عبارت است از:

- اعتبار و روایی - دسترس‌پذیری و قابل دستیابی بودن

- صحت و حقیقت - جاری و جدید بودن

- واقعی و بدون گرایش - مفید و قابل مصرف بودن

- کامل و جامع بودن - مرتبط بودن با نیازها و علائق

- عرض کافی - عمق کافی

- قابل درک و ارتباط منطقی

اطلاعات از بُعد چرخه حیاتی، از این بُعد عوامل و

روندهای مؤثر در چرخه حیاتی اطلاعات مدنظر قرار می‌گیرند

که به ترتیب عبارتند از:

- تولیدکنندگان؛

- ناشران؛

- مدیران پیشینه‌ها؛

- کتابداران و اطلاع‌رسانان؛

- میانجی‌ها و رسانه‌ها؛

- مصرف‌کنندگان اطلاعات.

در چرخه حیاتی اطلاعات عامل مشترک تمام فرآیندها و عناصر انسان‌ها و مردم هستند ولی باید اذعان داشت که تکنولوژی باعث شده تا این نظم و ترتیب و سلسله خطی و چرخه‌ای مختل شده و معلوم نگردد که چه کسی در چه زمانی چه نقشی به عهده دارد.

اطلاعات از بُعد سلسله مراتب، از این بُعد سلسله مراتب ساختارهای سطحی و محتوایی اطلاعات مدنظر قرار می‌گیرند که به ترتیب عبارتند از:

۱- داده‌ها

۲- اطلاعات خرد → دانش → اطلاعات → داده‌ها

۳- دانش

۴- خرد

۴. اطلاعات مربوط به نیازهای مرتبط با مقام و احترام، این اطلاعات که مرتبط با کسب احترام در جامعه و بین افراد است در واقع باعث اغنای فرد می‌شود که می‌توان به آنها **اطلاعات اغناء کننده** اطلاق کرد.

۵. اطلاعات مرتبط با نیازهای شناخت فرد از شخصیت خویش که نیازمند آموزش و اطلاعات آموزشی و شناختی است که مجموعاً می‌توان به آنها **اطلاعات آموزشی و شناختی** اطلاق کرد.

در اینجا ذکر این نکته ضروری است که هر فرد برای رفع نیازها و مصارف اطلاعاتی خود در محیط‌ها یا فضاهای استفاده از اطلاعات (IUE)^۱ زندگی می‌کند که دارای مؤلفه‌های زیر است:

الف - اطلاعات مرتبط با مردم و جامعه مثل اطلاعات جمعیت‌شناسی، شغلی، جامعه‌شناسی و غیره؛

ب - اطلاعات مرتبط با سازمانها و نهادها؛

ج - اطلاعات مرتبط با فرهنگ مثل گرایش‌ها، اعتقادات، دیدگاهها، سنت‌ها و ...؛

چ - اطلاعات مرتبط با مسائل و مشکلات، مثل اطلاعاتی در مورد ارجحیت مسائل و مشکلات، نوع آنها، پویایی و تحرک مشکلات، ساختار آنها، سادگی یا پیچیدگی و غیره؛

ح - اطلاعات مرتبط با راه‌حل‌های مورد انتظار برای حل مشکلات؛

د - اطلاعات مرتبط با فرآیندهای تصمیم‌گیری و حل مسائل و مشکلات؛

هـ - اطلاعات مرتبط با منابع اطلاعاتی مورد دسترس. علاوه بر انواع مؤلفه‌ها و اطلاعات مرتبط با آنها هر جامعه یا محیط اطلاعاتی می‌تواند دارای دو ویژگی زیر باشد:

- غنای اطلاعاتی

- فقر اطلاعاتی

معیارهای تشخیص این دو عامل و ویژگی عبارتند از میزان رسانه‌های گروهی و تنوع آنها، کتابخانه‌ها، فرآیندها و روش‌های آموزش، شبکه‌های اطلاع‌رسانی، موزه‌های طبیعی، موزه‌های تاریخی، نمایشگاه‌ها، گالری‌ها، میزان سواد، میزان مطالعه، مهارت‌های خواندن و نوشتن و غیره. در واقع در جامعه‌ای که دارای غنای اطلاعاتی است دسترسی به اطلاعات متفاوت و با اشکال مختلف آن هم از طریق رسانه‌ها

شرایط تبدیل اطلاعات به دانش و سپس خرد و خصوصیات و ویژگی‌های آنها موضوع‌هایی هستند که باید علم اطلاع‌رسانی به آن پرداخته و آنها را روشن سازد. فقط ذکر این نکته ضروری است که خرد از آن نوع ساختارهای دانش است که به نحوی سازماندهی و عامل‌بندی شده است که استفاده از آنها متضمن کمترین ریسک و غلط عمل کردن است. و بدین طریق راحتی و آسایش استفاده از آن را به حداکثر می‌رساند. در بسیاری از کشورها یا جوامعی که آموزش و پرورش رسمی وجود نداشته و یا ندارد تاکید بر خرد است تا دانش. در جوامع پیشرفته با تاکید بر دانش و آخرین ظرفیت تکنولوژی درصدد تسلط بر طبیعت هستند و بدون خرد در درازمدت به شکلی دست به تخریب طبیعت می‌زنند که در واقع تخریب خود بشریت است. در اینجا مرز ظرفیت بین دانش و خرد مشخص می‌شود به همین دلیل است که ادعا می‌شود در جوامع اولیه تاکید بر خرد بوده است تا دانش.

اطلاعات از بُعد نیازها و کاربردها

در این بخش که در واقع مرکز ثقل و تاکید این بررسی است نیازها و کاربردهای اطلاعات به صورت عام و خاص مورد بررسی قرار می‌گیرد. اولین مورد طبقه‌بندی نیازها براساس هرم نیازهای "مازلو" است که می‌توان به ترتیب اولویت و سلسله مراتب نیازهای اطلاعاتی آنها را به شرح زیر ارائه کرد:

۱- اطلاعات مورد لزوم برای انطباق شخص برای برآوردن نیازهای اساسی و پایه مثل اطلاعات مورد لزوم برای کارهای روزمره همانند تهیه غذا، پناهگاه، بهداشت و غیره که می‌توان به آن **اطلاعات انطباق دهنده** اطلاق کرد.

۲- اطلاعات مرتبط با نیازهای ایمنی و تأمین، مثل اطلاعات مرتبط با تأمین زندگی حال و آینده فرد مثل اطلاعات مرتبط با تأمین اجتماعی، حوادث، بیمه، بازنشستگی و غیره که مجموعاً به آنها می‌توان **اطلاعات معین یا کمک کننده** اطلاق کرد.

۳- اطلاعات مربوط به نیازهای اجتماعی، مثل اطلاعات مرتبط با عضویت در مجامع، مشارکت در امور اجتماعی، شغل و حرفه و غیره که در مجموع می‌توان به آنها **اطلاعات روشنگرانه** اطلاق کرد.

و کانال‌های متفاوت بسیار راحت‌تر و در دسترس است. در واقع قدرت رساندن اطلاعات آنها در سطح بالایی است. این تفاوت یعنی غنا و فقر اطلاعاتی نه تنها در سطح کشورهای مختلف و بین‌المللی که حتی می‌تواند در سطح یک کشور، یک شهر و حتی محله‌های یک شهر نیز صادق باشد.

در ادامه بحث دامنه نیازها و مصارف اطلاعاتی را کمی محدودتر و اخص می‌سازیم یعنی نیازها و کاربردهای اطلاعات علمی و فنی. در مجموع شاید بتوان انواع نیازها و استفاده‌کنندگان از اطلاعات را به شرح زیر تقسیم‌بندی کرد:

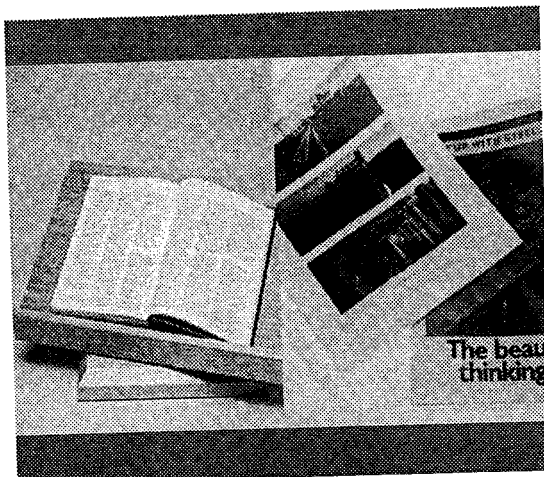
۱- دست‌اندرکاران امر آموزش به مفهوم عام آن یعنی تمامی سطوح تحصیلی مثل معلمان و اساتید، دانشجویان، دانش‌آموزان و ...

۲- محققان علوم مختلف

۳- مدیران، برنامه‌ریزان و سایر تصمیم‌گیرندگان که دست‌اندرکار هماهنگ کردن فعالیتهای توسعه در زمینه‌های مختلف اعم از تکنولوژی، اقتصاد، جامعه‌شناسی و غیره در سطح محلی، ملی، بین‌المللی در بخش خصوصی و دولتی.

۴- کاردانان و تکنسین‌هایی که در زمینه‌های مختلف تکنولوژی و صنعت، کشاورزی، پزشکی، ارتباطات و غیره مشغول فعالیت هستند.

در ادامه این نوشتار بحث را بر نیازها و کاربردهای اطلاعات در امر آموزش و تحقیق مدنظر قرار می‌دهیم. تحقیق در حوزه‌های مختلف نیازمند اطلاعات متفاوت و منابع و مآخذ مختلف است ولی روش‌های دسترسی علیرغم تفاوت‌های جزئی دارای یک الگوی مشترک و کلی است.

چون اکثریت محققان پس از تحصیلات آکادمیک به امر تحقیق مشغول می‌شوند معمولاً به روش‌های دستیابی به اطلاعات آشنایی دارند و چون حوزه عمل آنها تخصصی است معمولاً در این راه با مشکلات جدی مواجه نیستند. البته به دلایل زیادی اطلاعات ممکن است موانعی هم چون اضافه‌بار اطلاعات و یا سیاستگذاری‌های دولتی و رسمی باعث شود تا نتوانند از اطلاعات موجود به نحو احسن و کامل استفاده نمایند. به هر حال اطلاعات در فرآیند تحقیقات نقش حیاتی و کلیدی دارد و می‌توان ادعا کرد که کل فرآیند تحقیق، "اطلاعات مدار" است و در واقع اطلاعات در فرآیند تحقیق و توسعه عاملی همه جا حاضر است.

اما در امر آموزش یعنی آموزش مبتنی بر اطلاعات و اطلاع‌رسانی، بررسی نیازها و مصارف اطلاعات کمی پیچیده‌تر است. یکی از رهیافت‌هایی که اخیراً در امر آموزش و پرورش و اطلاع‌رسانی مطرح گردیده است، آموزش مبتنی بر اطلاعات یا IBE^۲ است. در این رهیافت بر اطلاعات و ویژگی‌های آن به عنوان عامل اصلی در آموزش و یادگیری تاکید شده است. موقعیت‌های آموزشی، موقعیت‌هایی گسترده و چند عنصری هستند که در طی آن یادگیری و تدریس از طرق مختلف اعمال می‌شود.

در دیدگاه‌های رایج و گذشته از آموزش و پرورش موقعیت‌ها و پدیده‌هایی بوجود می‌آید که در آن متعلم، معلم، محتوا، روش‌ها، اهداف و نیازها به صورتی دائمی در حال تعامل و دخیل هستند. آنچه که در رهیافت آموزش مبتنی بر اطلاعات بر این عناصر و پدیده‌ها اضافه می‌شود شناخت پایگاه و مبنای اطلاعاتی به عنوان یک عامل اساسی و کلیدی در آموزش و پرورش است. در اینجا ذکر این نکته لازم است که مبنا یا پایگاه اطلاعاتی مقوله‌ای عام و گسترده در زمینه اطلاعات است و با آنچه که در حوزه اطلاع‌رسانی به عنوان پایگاه داده‌ها و اطلاعات مطرح می‌شود متفاوت است. به هر حال پایگاه و مبنای اطلاعاتی مورد نظر و دخیل در امر آموزش و پرورش سه عامل را مدنظر قرار می‌دهد:

۱- نقش‌های بازیگران فرآیند آموزش مثل معلم، متعلم و متخصصان اطلاع‌رسانی؛

۲- فرآیندهای اطلاعاتی که در امر آموزش ضروری است مثل ترکیب و ارزیابی اطلاعات؛

- نیازها و مصارف اطلاعاتی برای تدریس و متون

آموزشی؛

- نیازها و مصارف اطلاعاتی برای تهیه روش‌های

آموزشی؛

- نیازها و مصارف اطلاعاتی برای یک موقعیت آموزشی؛

ایجاد چنین فضایی برای موقعیت‌های آموزشی نیازمند وجود آوردن فضای غنی اطلاعاتی است که ابزارها و راه کارهای آن به ساختارهای آموزشی، ساختارهای اطلاع‌رسانی و فراساختارهای ارتباطاتی و تکنولوژیکی و فرهنگی هر جامعه بستگی دارد.

در ارتباط با حوزه آموزش و پرورش و اطلاع‌رسانی می‌توان رهیافت دیگری را مدنظر قرار داد که به آن رهیافت "آموزش مبتنی بر منابع" گویند (RBE)^۴. چنین موقعیت و محیط آموزشی می‌تواند سه حالت داشته باشد:

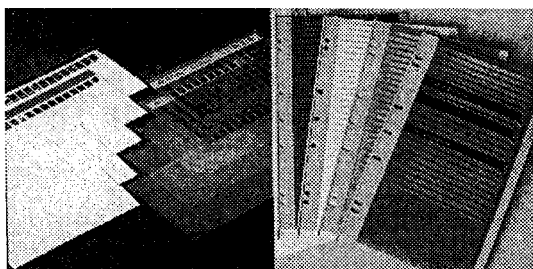
- ایجاد فضایی منابع مدار و اطلاعاتی که منابع بدون درخواست و به سادگی و وفور در اختیار موقعیت آموزشی قرار گرفته است؛

- ایجاد فضایی که در آن در پی درخواست‌ها منابع تهیه و آماده و در اختیار موقعیت آموزشی قرار می‌گیرند؛

- ایجاد فضایی که اصولاً به این امر در آموزش معتقد نیست و تنها متکی به چند متن درسی و محور کار نیز محدود به آنهاست.

بدیهی است که فضای نوع اول در امر آموزش موفق‌تر و با کیفیت‌تری عمل خواهد کرد و حوزه عمل و دید عناصر مؤثر در آموزش را وسیع‌تر و فضای ابتکار و نوآوری را بهبود خواهد بخشید.

قبل از پرداختن به بحث نهایی در اینجا لازم است تا برای ارزیابی کلی نیازها، مصارف و تأثیرات اطلاعات در بخش تحقیقات و آموزش و کلاً در جامعه یک مدل مفهومی را که

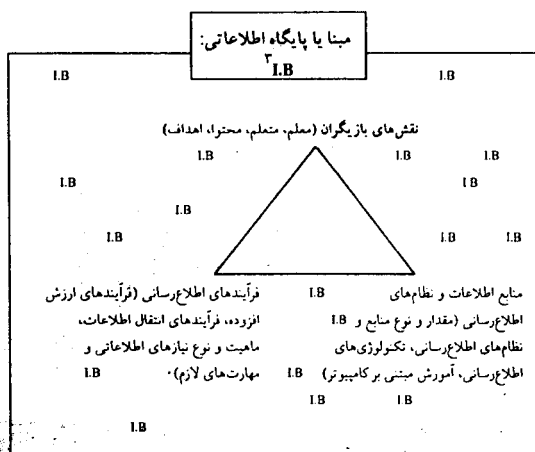

۳- نظام‌ها و منابع اطلاع‌رسانی مثل متون درسی و

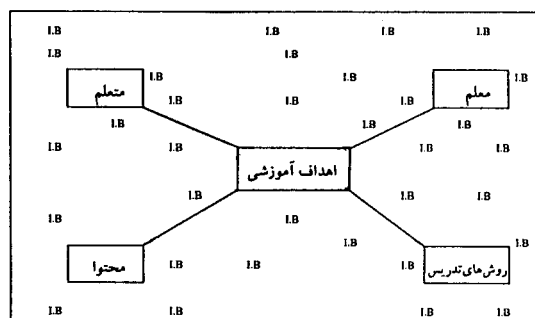
نظام‌های اطلاع‌رسانی کامپیوتری.

این مبنا و پایگاه اطلاعاتی و ابعاد آن را می‌توان به صورت

زیر نشان داد:

اکنون با شناخت این مبنا یا پایگاه اطلاعاتی برای درک عملکرد فرآیند آموزش مبتنی بر اطلاعات، یک موقعیت آموزشی را با عناصر تشکیل دهنده آن مدنظر قرار داده و آن را به صورت زیر نشان می‌دهیم

ارائه یک موقعیت آموزشی و عناصر آن و ارتباط آن با پایگاه و مبناهای اطلاعاتی

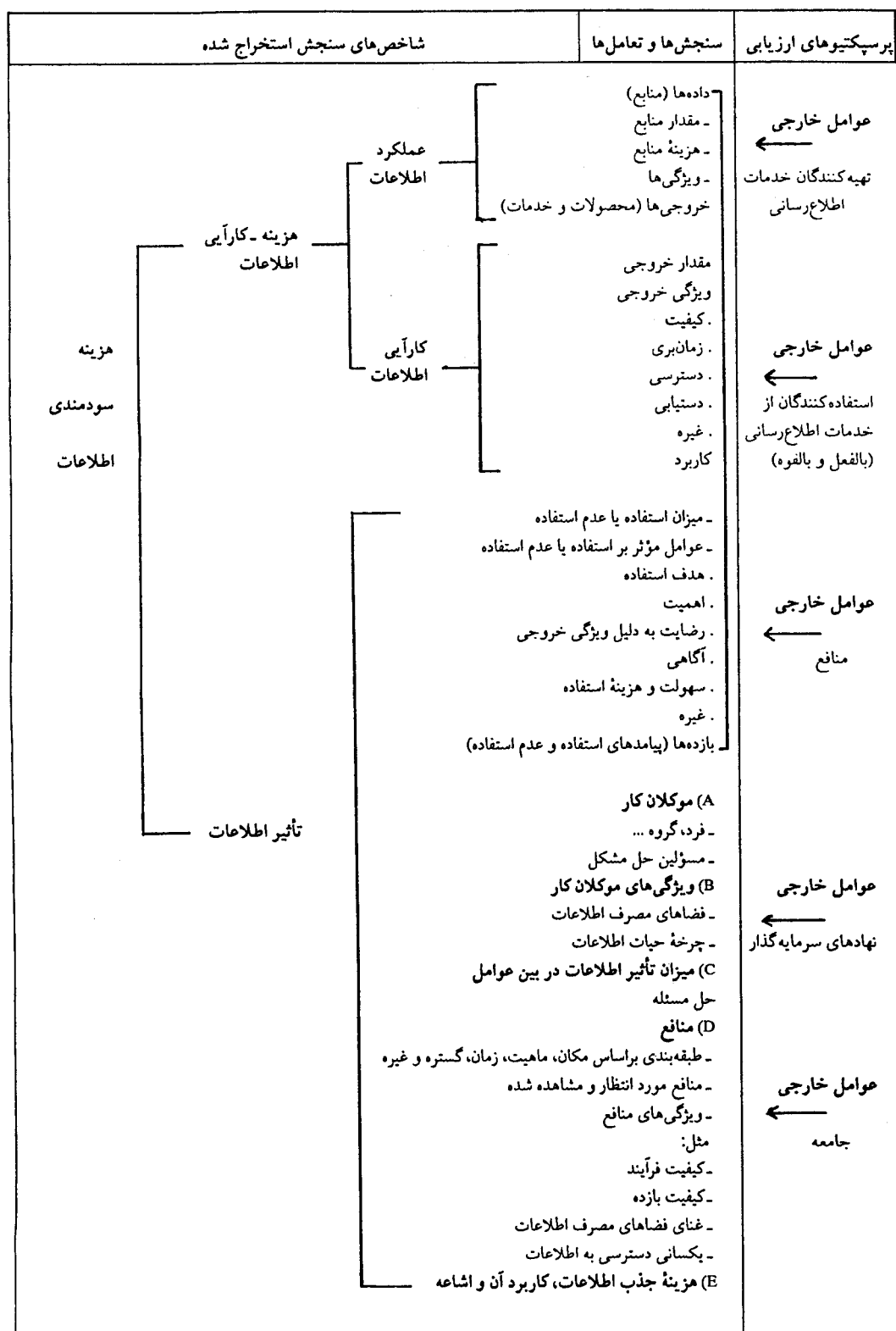
همان‌طور که در شکل فوق معلوم است موقعیت آموزشی و عناصر آن در فضا و محیطی کاملاً اطلاعاتی غوطه‌ور است و عناصر تشکیل دهنده آن در تعامل دائم با هم و با مبناهای اطلاعاتی هستند و می‌توان نیازها و مصارف اطلاعاتی هر یک از عناصر و در مجموع کل موقعیت آموزشی را مشخص کرد که اهم آنها عبارتند از:

- نیازها و مصارف اطلاعاتی برای تهیه اهداف آموزشی؛

"Menue" در سال ۱۹۹۵ طراحی کرده در این بخش ارائه کنیم.

"مدل مفهومی سنجش های اطلاعات"

بررسی مطالعات گذشته در زمینه نیازها و کاربردهای اطلاعات

سابقه بررسی نیازها و کاربردهای اطلاعات به سال ۱۹۲۰ میلادی بر می‌گردد. ولی کار عملی در این زمینه برای اولین بار در سال ۱۹۵۰ در آمریکا شروع گردید. هم چنین "رابرت کوور" مطالعات انجام شده بین سالهای ۱۹۵۳ تا ۱۹۶۶ را در این زمینه مورد بررسی قرار داد و علت افزایش این نوع تحقیقات را افزایش اطلاعات در علوم و تکنولوژی دانست (Coover, 1960). لازم به ذکر است که اولین دوره تحقیقات مربوط به نیازهای اطلاعاتی و کاربران آنها اصولاً به اطلاعات علمی و فنی اختصاص دارد. به نظر "مارتین" علت اصلی این تمرکز آن است که دوره استفاده از اطلاعات علمی و فنی به طور سنتی دوره‌ای است که در آن مشکلات اطلاعاتی به بیشترین حد خود احساس می‌شد و کارگزاران اطلاعاتی در این دوره فعال‌تر از هر موقع دیگری بودند (Martyn, 1974). بعد از مطالعات بر روی استفاده کنندگان از اطلاعات علمی و فنی، تحقیق در مورد کاربران علوم اجتماعی رسید و ادامه یافت. از سال ۱۹۶۶ تحقیقات مربوط به نیازهای اطلاعاتی و استفاده از منابع اطلاعاتی در مجله علوم و تکنولوژی انتشار یافت. منزل (Menzel) در سال ۱۹۶۶ در مروری بر مطالعات استفاده کنندگان چنین نتیجه‌گیری می‌کند:

"هر چند که مطالعات نیازهای اطلاعاتی استفاده کنندگان هنوز به اهداف خود نرسیده است لیکن به نظر می‌رسد که پایان سال ۱۹۶۳ نقطه عطفی برای تحقیقات تجربی نیازهای اطلاعاتی دانشمندان و مهندسان باشد" (Menzel, 1966) در مطالعاتی که در اولین جلد مجله علوم و تکنولوژی در این زمینه انجام شده (تا قبل از سال ۱۹۶۳ میلادی) سه جهت کلی برای این نوع مطالعات ارائه کرده عبارتند از:

۱- بوجود آوردن روشی به نام "نقطه بحرانی" که قبل از این در این تحقیقات کمتر بکار برده می‌شد؛

۲- پیدایش حداقل دو روش بسیار مطلوب یعنی بررسی پیشینه‌های پژوهش و مقایسه فعالیت‌های انواع گروه‌های تحقیق که وظایف یکسانی را انجام می‌دادند؛

۳- افزایش میزان تحقیقات در زمینه‌های مختلف که این امر منجر به بوجود آمدن روش استاندارد و الگوی انجمن روانشناسان آمریکا برای تحقیقات بعدی شد.

وود (Wood) گردآوری اطلاعات در زمینه نیازها و کاربردهای اطلاعات به پنج روش پرسشنامه، مصاحبه، یادداشت‌های روزانه کاربران، مشاهده و تحلیل تقسیم کرد که روش پرسشنامه به عنوان روش مطلوب برگزیده شد. (Wood, 1969)

درباره کانال‌های دستیابی به اطلاعات "هرنر" عقیده دارد که محققان علوم محض اساساً به مطالعات مكتوب وابستگی دارند در حالی که پژوهندگان علوم عملی برای جستجوی اطلاعات مورد نیاز خود به منابع متنوع‌تری توجه دارند. (Herner, 1954)

در سال ۱۹۷۰ میلادی تلاش کشورهای دیگر جهت بررسی نیازهای اطلاعاتی و استفاده از منابع اطلاعاتی در علوم و تکنولوژی را شاهد هستیم. گرچه هنوز دانشمندان، مهندسان و محققان علوم و تکنولوژی معتقد هستند که اطلاعات مورد نیاز آنها یا وجود ندارد و یا اگر وجود دارد ناکافی است. در این راستا تحقیقات نیازها و مصارف اطلاعاتی به صورت یک پدیده جهانی درآمد و به کشورهای دیگر سرایت کرد. در این زمینه "لین و گراووی" عقیده دارند که نخستین گام برای رفع مشکلات اطلاعاتی دانشمندان، محققان و مهندسان درک و تحلیل نیازهای اطلاعاتی آنهاست. به نظر آنها مشکلات اطلاعاتی این محققان از دو جنبه باید مدنظر قرار گیرند:

الف - عواملی که باعث تفاوت و گوناگونی نیازهای اطلاعاتی می‌شود؛

ب - انواع نیازهای اطلاعاتی (Line & Gravey, 1972). "آلن" که کارش تحقیق در برنامه‌ریزی و مدیریت بود از اولین کسانی است که به مسئله نیازهای اطلاعاتی توجه نموده است. آلن از روش جستجوی اطلاعات به صورت تصادفی صحبت می‌نماید و روشی را در جمع‌آوری اطلاعات بنیانگذاری کرده است که به عنوان یکی از روش‌های ابتکاری برای تعیین نیازهای اطلاعاتی امروزه بکار برده می‌شود. (Allen, 1966)

در سال ۱۹۸۰ کنفرانسی تحت عنوان "کتابخانه‌های موسسات و نهادهای آموزشی دانشگاهی" در کلمبیا برگزار گردید. در این کنفرانس چنین آمده است:

"بررسی نیازهای اطلاعاتی برای برنامه‌ریزی و توسعه"

کتابخانه ضروری است. مطالعات انجام شده در دو دهه اخیر را مورد توجه قرار داده است و بر روی مسائلی نظیر نیازهای اطلاعاتی استفاده کنندگان، کافی بودن منابع موجود و خدمات و لزوم انجام بررسی نیازهای استفاده کنندگان در کتابخانه‌های دانشگاه کلمبیا تاکید شده است." (Cortes, 1980)

مروری بر تحقیقات در زمینه "نیازهای اطلاعاتی" تا سال ۱۹۸۵ نشان می‌دهد که این پژوهش‌ها عمدتاً برای گروه‌ها و یا سیستم‌هایی مانند مهندسان و دانشمندان زمینه‌های علوم و تکنولوژی متمرکز بوده است. اما در سالهای اخیر بررسی نیازهای اطلاعاتی در رشته‌های تخصصی انجام می‌شود که سهم گروه‌های پزشکی به ویژه زیست پزشکی بیشتر از دیگران است (Hewins, 1990).

مطالعات انجام شده در جهان

بررسی نیازهای اطلاعاتی شیمیدانها و فیزیک‌دانها در سال‌های ۱۹۶۳ و ۱۹۶۴ میلادی نشان داد که بین فیزیک‌دانها و شیمی‌دانها از نظر استفاده از منابع اطلاعاتی اختلاف وجود دارد. شیمی‌دانها به دلیل روزآمد بودن مطالب، از چکیده‌نامه‌ها و پروانه‌های ثبت اختراعات استفاده می‌کنند و فیزیک‌دانها بیشتر از گزارشات دولتی. هم‌چنین معلوم گردید که کتابخانه به عنوان یک منبع اطلاعاتی مورد توجه چندانی قرار نمی‌گیرد و

در جریان انجام تحقیق برای فیزیک‌دانها و شیمی‌دانان عنصری غیرفعال است. هم‌چنین در اوائل دهه ۶۰ میلادی از طریق پرسشنامه از صد نفر دانشمند اسکاتلندی در رشته‌های شیمی، فیزیک و زیست‌شناسی معین گردید که این افراد به طور عمده در سه مورد به منابع اطلاعاتی مراجعه می‌کنند:

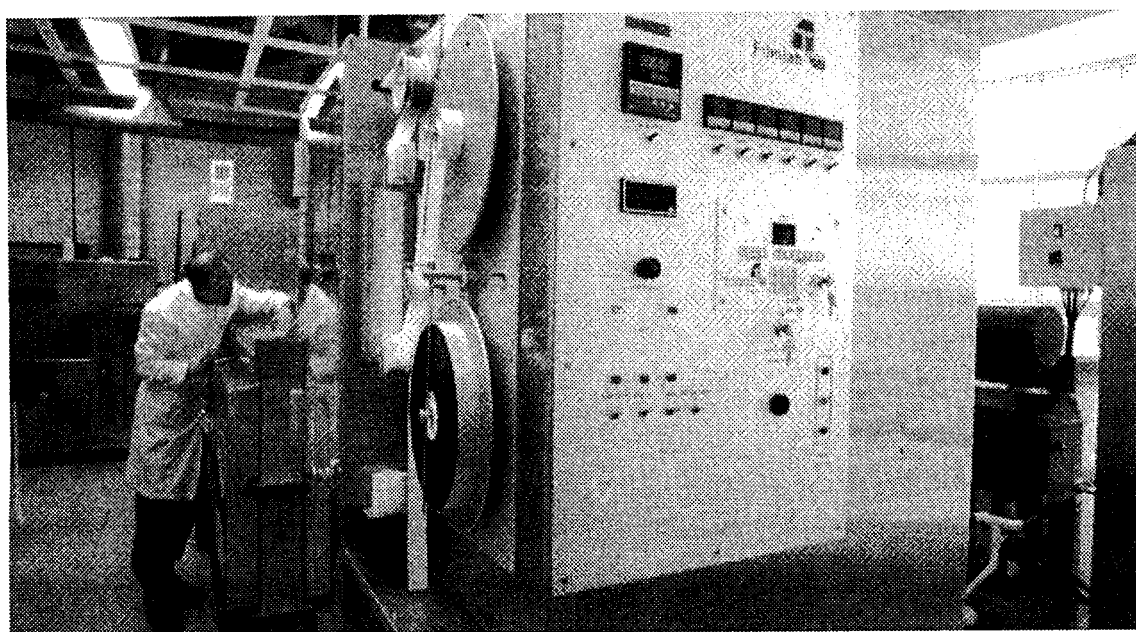
۱- کسب اطلاعات جاری و روزآمد و بررسی نتایج حاصل از پژوهش‌های جدید در زمینه‌های تخصصی و رشته‌های وابسته؛

۲- برای انجام کارهای تحقیقاتی روزمره یعنی هنگامی که به اطلاعاتی نظیر ارقام، روش‌ها و طرح‌ها نیاز دارند؛

۳- وقتی که دست‌اندرکاران پروژه با مسئله جدیدی مواجه شده‌اند و هم‌چنین موقعی که در حال تکمیل و تهیه گزارش هستند (آرتون، ۱۳۷۳).

در سال ۱۹۷۱ "لایسن" پژوهشی در زمینه نیازهای اطلاعاتی متخصصان علوم اجتماعی انجام داد که هدف از آن اصلاح سیستم‌های اطلاعاتی بود. یافته‌های پژوهش نشان داد که میزان استفاده از منابع اطلاعاتی در رشته‌های گوناگون علوم اجتماعی اختلاف وجود دارد. بدین معنا که روانشناسان بیشتر از چکیده‌نامه‌ها و اقتصاددانان از روزنامه‌ها استفاده می‌کنند (Line & Gravery, 1972).

"استراسر" در سال ۱۹۷۴ نیازهای اطلاعاتی جراحان

در سال ۱۹۸۵ "آده دیگبا" (Adedigba) در نیجریه پژوهشی در مورد محققان کشاورزی و جنگلداری این کشور انجام داد که نتایج حاصله نشان داد که این محققان برای رفع نیازهای اطلاعاتی خود عمدتاً به متون تخصصی این حوزه مراجعه کرده (عمدتاً به دو منبع). هم چنین نتایج نشان داد که این محققان تنها به کتابخانه تخصصی سازمان خود برای رفع نیازهای اطلاعاتی مراجعه می کنند (Adedigba, 1985).

در سال ۱۹۸۶ "تویت و براکل" در زمینه نیازهای اطلاعاتی و کاربردهای اطلاعات توسط محققان بازاریابی صنعتی پژوهشی را انجام دادند. آنها با طراحی این سؤالات در پی بررسی نیازهای اطلاعاتی این محققان برآمدند: چرا محققان بازاریابی اطلاعات نیاز دارند؟ چه نوع اطلاعاتی مورد نیاز آنهاست؟ چه نوع منابع اطلاعاتی و چه کانالهای ارتباطی برای دستیابی به اطلاعات برگزیده می شود؟ در پی این پژوهش این دو محقق توانستند نیازها و الگوهای دستیابی به اطلاعات را به صورت عملی ارائه کنند (Toit & Brakel, 1986).

در سال ۱۹۸۸، کانینگهام و همکارانش در مورد نیازهای اطلاعاتی دانشمندان بیوتکنولوژی به این نتیجه رسیدند که از سه کانال اطلاعاتی مهم یعنی تجارب شخصی، مشورت با همکاران و شرکت در جلسات گروهی و مراجعه به متون تخصصی نیازهای اطلاعاتی خود را رفع می کنند. (Caningham, 1988).

در سال ۱۹۸۹ "سنگام" (Sangam) پژوهشی در زمینه الگوهای محققان روانشناسی انجام داد. وی با استفاده از مطالعه استنادی پایان نامه های دکترای رشته روانشناسی در دانشگاه Karnatak الگوهای محققان روانشناسی را مورد بررسی قرار داد. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که توسعه و گسترش نیازهای اطلاعاتی این محققان ارتباط معنی داری با مجموعه های حوزه روانشناسی در کتابخانه های در دسترس داشته است (Sangam, 1989).

"پویی گنائو" (Puignau) در سال ۱۹۹۳ پژوهشی با عنوان "محققان به عنوان کاربران اطلاعات" انجام داد و در آن نقش محققان به عنوان کاربران اطلاعات را مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. نتایج حاصل نشان داد که اطلاعات نقش اساسی در توسعه مناطق روستایی آمریکای لاتین دارد. وی هم چنین بر

نیویورک را مورد بررسی قرار داد. نتایج حاصله نشان داد که عواملی از قبیل زمان اخذ درجه تحصیلی، موقعیت جغرافیایی و نوع شغل با نیازهای اطلاعاتی و استفاده از منابع اطلاعاتی ارتباط وجود دارد. هم چنین بین جراحان شاغل در امور آموزشی و تحقیقاتی تفاوت نیاز وجود دارد یعنی جراحان نیاز به اطلاعات فوری و روزآمد دارند. (Strasser, 1978).

در سال ۱۹۷۶ "پارکر" در زمینه تعیین الگوهای جریان اطلاعات پژوهشی انجام داد که طی آن مشخص گردید که کتابخانه دانشگاهی نقش عمده ای در جریان اطلاعات دارد و عمده ترین نیازهای محققان دانشگاهی را برآورده می سازد. هم چنین به نظر می رسد که خدمات اطلاع رسانی در آینده پیچیده تر خواهد شد بنابراین برای برآوردن نیازهای محققان دانشگاهی آموزش آنها برای دستیابی به اطلاعات ضروری است. (Parker, 1976).

در سال ۱۹۷۶ "ساگامزواران" (Sagamesawaran) پژوهشی در مورد نیازهای اطلاعاتی متخصصان علوم غذایی انجام داد. یافته های پژوهش نشان داد که نوع اطلاعات مورد نیاز متخصصان علوم صنایع در مراکز پژوهشی تولیدی مواد غذایی با نوع اطلاعاتی که متخصصان علوم صنایع غذایی در مراکز آموزشی و پژوهشی مشغول به کار هستند متفاوت است. یعنی نوع اطلاعات مورد نیاز متخصصان علوم صنایع غذایی با نوع فعالیت آنها مرتبط است (Sagamesawaran, 1976).

در سال ۱۹۷۸، "پرم اسمیت" در تایلند نیازهای اطلاعاتی پزشکان کشورهای در حال توسعه را بررسی نمود و نتایج حاصل نشان داد که پزشکان به سه نوع اطلاعات یعنی روزآمد، تخصصی و تحقیقی نیاز دارند (Premsimith, 1990).

ویلسون در سال ۱۹۷۹ در مورد نیازهای اطلاعاتی کارمندان خدمات اجتماعی پژوهشی با استفاده از پرسشنامه و مصاحبه انجام داد، وی جامعه مورد پژوهش را به پنج گروه تقسیم کرد (مسؤلان، کارمندان، سرپرستان، مددکاران و متخصصان). در این پژوهش نوع اطلاعات مورد نیاز به میزان دریافت اطلاعات و دسترسی به منابع مشخص گردید و سپس با استفاده از "کای اسکور" مشاهده گردید که تفاوت معنی داری بین نوع اطلاعات مورد نیاز گروه ها وجود دارد. (Wilson, 1980).

نقش اساسی اطلاعات در تصمیم‌گیری‌ها تأکید کرده است. یافته‌های پژوهش هم‌چنین نشان می‌دهد که یکی از گروه‌هایی که در توسعه بیشترین نیاز اطلاعاتی را دارند همین محققان هستند و در این زمینه پیشنهاد می‌کند که پشتیبانی اطلاعاتی از این محققین نیازمند همکاری متخصصین از حوزه تکنولوژی ارتباطات، کامپیوتر و کتابداران و متخصصان اطلاع‌رسانی است (Puignau, 1993).

"راولینسون و میدو" در سال ۱۹۹۵ طی پژوهشی استفاده محققان زیست‌شناسی از تکنولوژی اطلاعات را برای برآوردن نیازهای اطلاعاتی خود مورد پژوهش قرار دادند. نتایج حاصل نشان داد که محققان ارشد در زمینه اطلاع‌یابی و نیازهای اطلاعاتی فعال‌تر از دیگر محققان هستند. هم‌چنین نتایج حاصل نشان داد که گرچه فعالیت‌های اطلاع‌یابی و کارکردن با اطلاعات توسط زیست‌شناسان با دیگر محققان از دیگر حوزه‌ها متفاوت است ولی در حوزه زیست‌شناسی می‌توان یک الگوی کلی برای نیازها و چگونگی دستیابی به اطلاعات ارائه کرد. (Rolinson & Meadow, 1995)

"لی و پو" (Lee & Pow) در سال ۱۹۹۶ پژوهشی در مورد رفتارهای دستیابی و میزان رضایت‌مندی متخصصان علوم پزشکی از سیستم‌های اطلاع‌رسانی پزشکی انجام دادند که در آن الگوهای رفتاری و نیازهای آنان را نیز مشخص کردند. در این پژوهش دو جنبه از این فرآیند مدنظر قرار گرفت یعنی گرایش این متخصصان به انواع کانال‌های اطلاع‌رسانی و هم‌چنین ویژگی‌های تقاضاهای اطلاعات مورد لزوم آنها مورد بررسی قرار گرفتند. در این پژوهش ۶۶ نفر از متخصصان پزشکی که در بیمارستانهای هنگ‌کنگ کار می‌کردند مورد پرسش قرار گرفتند و نیازهای اطلاعاتی و الگوهای دستیابی اطلاعات توسط آنها با الگوهای ۵۱ نفر از متخصصان امور مالی و حسابداری مقایسه گردید. نتایج حاصل نشان داد که بین این دو گروه از نظر نیازهای اطلاعاتی، الگوهای دستیابی و گرایش به کانال‌های اطلاعاتی تفاوت اساسی وجود دارد. یعنی متخصصان علوم پزشکی به کانال‌های دستیابی اطلاعات، ویژگی‌های تقاضای اطلاعات و روایی اطلاعات توجه بیشتری دارند تا دست‌اندرکاران امور مالی و حسابداری (Lee & Pow, 1996).

مطالعات انجام شده در ایران

پژوهش‌های انجام شده در زمینه نیازهای اطلاعاتی و مصارف اطلاعات بسیار کم و معدود است. اما می‌توان به مواردی اشاره داشت که اهم آنها عبارتند از:

گروه آموزش کتابداری دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران در سال ۱۳۵۴ طی پژوهشی با عنوان "چگونگی دستیابی به منابع و مدارک" در این زمینه به پژوهش پرداخت. نتایج حاصل نشان داد که اعضای هیئت علمی دانشکده بیشتر از کتاب برای رفع نیازهای اطلاعاتی خود استفاده می‌کنند و بخش عمده مجموعه کتابخانه را نیز کتاب تشکیل می‌دهد.

محمدحسین دانشی در مقاله‌ای با عنوان "مشکلات بازیابی اطلاعات در کتابخانه‌های دانشگاهی" به معرفی جامعه استفاده‌کننده از این کتابخانه و انواع اطلاعات مورد نیاز این گروه‌ها می‌پردازد. نتایج حاصل نشان می‌دهد که افرادی که به پژوهش درباره مسائل مختلف می‌پردازند نیاز به اطلاعات جدید دارند و پیشنهاد می‌کند که کلیه مقالات تحقیقی دانشگاه‌های ایران را جمع‌آوری نموده و امکانات بازیابی سهل و سریع این مقالات و گزارش‌ها را فراهم نمایند.

در سال ۱۳۶۵، محمدحسین دبانی در پژوهشی با عنوان "روش‌های کسب و اشاعه اطلاعات علمی توسط اعضای هیأت علمی دانشکده کشاورزی دانشگاه شهید چمران"، نظرات هیأت علمی را در این زمینه مورد بررسی قرار داد. نتایج حاصله نشان داد که اعضای هیأت علمی از کتاب‌های غیرفارسی بیش از سایر منابع برای رفع نیازهای اطلاعاتی خود استفاده می‌کنند.

اسدی‌گرگانی در سال ۱۳۶۶ در پژوهش خود پنج گروه از کارشناسان امور بهداشتی (آموزشی، پژوهشی، توان‌بخشی، حمایتی و برنامه و بودجه) را مورد مطالعه قرار داد. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که اختلاف معنی‌داری بین میزان استفاده از منابع برای رفع نیازهای اطلاعاتی و زمینه فعالیت کارشناسان امور بهداشتی وجود دارد. بدین معنا که گروه پژوهشی و گروه توان‌بخشی و حمایتی کمترین نیاز را به اطلاعات دارند و از کتاب بیشترین استفاده را دارند.

هما طلاچی در سال ۱۳۶۶ در پژوهش خود با عنوان "استفاده از نمایه‌نامه‌ها و چکیده‌نامه‌ها توسط دانشجویان، پزشکان (هیأت علمی) و پژوهشگران" به این نتایج دست

مثل نیازها و مصارف اطلاعات علمی و فنی در امر آموزش و پژوهش. در بخش آموزش نیز نیازها و مصارف اطلاعات تابع چندین عنصر و شرایط خاص است که در این مقاله به آنها اشاره شد. در مجموع نتایج حاصل از پژوهش‌ها در این زمینه نشان می‌دهد که نیازهای اطلاعاتی افراد شاغل در حوزه آموزش و پژوهش بستگی به نوع فعالیت افراد دارد. هم چنین مشخص شد که افراد شاغل در حوزه آموزش و پژوهش اطلاعات را عمدتاً برای امر تحقیق و پژوهش بکار می‌برند در حالی که افراد شاغل در حوزه‌های عملیاتی و اجرایی اطلاعات را عمدتاً برای رفع نیازهای کارهای روزمره بکار می‌برند و کسب اطلاعات جاری در اولویت بعدی قرار دارد.

منابع و مآخذ

الف - منابع فارسی

- ۱- آرتون، پاولین، ۱۳۶۳، **مبانی نظام‌ها و خدمات اطلاعاتی**، فصل پنجم، خدمات اطلاعاتی، شیوه‌های کار و روش‌ها ترجمه مهرانگیز حریری، تهران: وزارت فرهنگ و آموزش عالی، مرکز اسناد و مدارک علمی.
- ۲- اسدی گرکانی، فاطمه، ۱۳۶۶، بررسی نحوه دستیابی کارشناسان امور بهزیستی به منابع و مدارک مورد نیاز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی.
- ۳- دانشکده علوم تربیتی تهران، ۱۳۵۴، **تحقیق درباره روش‌هایی که هیأت علمی دانشکده علوم برای دستیابی به منابع و مدارک بکار می‌برند**. تهران: گروه آموزش کتابداری دانشکده علوم تربیتی تهران، ۱۳۵۴.
- ۴- دانشی، محمدحسین، ۱۳۵۵، مشکلات بازیابی اطلاعات در کتابخانه‌های دانشگاهی، **کتابداری**، دفتر ششم (۱۳).
- ۵- دبانی، محمدحسین، ۱۳۶۵، **روش‌های کسب و اشاعه اطلاعات علمی توسط اعضای هیأت علمی دانشکده کشاورزی شهید چمران**. اهواز: دانشگاه شهید چمران، گروه کتابداری دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، طرح تحقیقاتی، شماره ۴۲.
- ۶- طلاچی، هما، ۱۳۶۶، استفاده دانشجویان، پزشکان عضو هیأت علمی و پژوهشگران از نمایه‌نامه‌ها و چکیده‌نامه‌ها در دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، تهران و شهید بهشتی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی.
- ۷- معصومی، فرناز، ۱۳۷۱، بررسی نیازهای اطلاعاتی متخصصان علوم دارویی و ارائه الگوی مناسب جهت رفع نیازهای آنان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی.
- ۸- خوش‌منش، زیبا، ۱۳۷۱، بررسی نیازهای اطلاعاتی متخصصان علوم تغذیه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی.

مآخذ انگلیسی

یافت: ۱. استفاده از این منابع توسط سه گروه مذکور با توجه به زمینه فعالیت و نوع نیاز متفاوت است. یعنی هیأت علمی به منظور تهیه گزارش تحقیقاتی و پژوهشی، دانشجویان برای انجام امور درسی و تهیه پایان‌نامه یا مقاله و پژوهشگران جهت پژوهش از منابع مذکور استفاده می‌کنند.

فرناز معصومی در سال ۱۳۷۱، در پژوهش خود نیازهای اطلاعاتی متخصصان علوم دارویی را مورد بررسی قرار داده و به نتایج زیر رسید:

تفاوت نوع شغل و زمینه فعالیت باعث ایجاد تفاوت در نیازهای اطلاعاتی می‌شود. استفاده از انواع منابع اطلاعاتی با توجه به نوع نیاز متفاوت است. کتابخانه و مراکز اطلاع‌رسانی مهم‌ترین محل کسب اطلاعات برای متخصصان علوم دارویی است.

زیبا خوش‌منش در سال ۱۳۷۱ طی پژوهشی با عنوان "بررسی نیازهای اطلاعاتی متخصصان علوم تغذیه" نیازهای اطلاعاتی متخصصان تغذیه را که در بخش‌های آموزشی و آنهایی که در بیمارستانها مشغول به کار هستند را مورد بررسی قرار داد. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که بین نوع فعالیت و نیازهای اطلاعاتی تفاوت معناداری وجود دارد. هم‌چنین مشخص گردید که متخصصان شاغل در بخش آموزشی و پژوهشی اطلاعات را برای مصارف زیر کسب می‌کنند: ۹۴/۷ درصد برای تحقیق، ۹۲/۹ درصد برای تدریس، ۶۴/۳ درصد برای کسب اطلاعات جاری و ۴۴/۶ درصد برای انجام کارهای روزمره. هم‌چنین نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که شاغلین در بخش خدمات درمانی (در بیمارستانها) ۴۸/۹٪ برای کارهای تحقیقی خود به اطلاعات نیاز دارند و ۳۹/۵٪ برای تدریس و ۹۰/۷٪ برای کسب اطلاعات جاری و ۷۹/۵٪ برای انجام کارهای روزمره.

نتیجه‌گیری

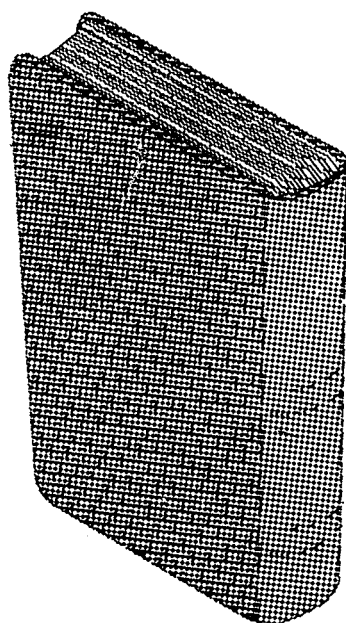
نیاز و مصرف اطلاعات از یک مقوله هستند و در واقع با بررسی نیازها می‌توان به کاربردها و مصارف اطلاعات نیز دسترسی پیدا کرد. به دلیل پیچیدگی‌ها و ابعاد گوناگون اطلاعات بررسی نیازها و مصارف اطلاعات در سطح عام و کلی امری است شاق و نیازمند کار گروهی از چندین حوزه و تخصص است. بنابراین باید حوزه پژوهش را اخص‌تر کرد،

- 20- Rolinson, Jand Al-Shanbari, Hand Meadows, A.J 1996. Information Usage by Biological Researchers. in *Journal of Information Science* 22 (1) 1996.
- 21- Saganesawaran, S.V, Gopintath M.V, 1976. Information Resources Services and Information needs in Food Science and Technology in India: A Survey. *Library Science Slant Documentation*, B (June), 1976.
- 22- Sangam, S.L 1989, Information use Pattern of Researchers in the Field of Psychology: A Citation Study. in *IASLIC Bulletin*, 34 (2) June, 1989.
- 23- Strasser, Thresa C 1978, The Information Needs Practicing Physicians in Northeastern New York State. In *Bulletin of Medical Library Association*, 66 (APR), 1978.
- 24- Survey of Information Needs of Physicists and Chemists, 1965, *Journal of Documentation*, 21 (June), 1965.
- 25- Toit, Adu and Van Brakel, P.A. 1986. The Industrial Marketing Researcher: A Unique User of Information, *South African Journal of Library and Information Science* 54 (4) Dec 1986.
- 26- Wilson, T.D, D.R. Streatfield and C. Mulling, 1979. Information Needs in Local Authority Social Services Departments: Asecond Report of Project INISS. *Journal of Documentation*, 35 (June) 1979.
- 27- Wood David N, 1969. Discovering the User and Information Needs. *Aslib Proceedings*, 21 (July), 1969.

یادداشتها

- 1- Information Use Environments
- 2- Information - Based Education
- 3- Information Base = I.B
- 4- Resource Based Education

- Nigeria. in *Information Development*, 1 (4), Oct 1985.
- 2- Allen, Thomas, J. 1966. Managing the flow of Scientific and Technology Information. Ph. D, disertation, Massachsets Institue of Technology, Cambridge. *Annual Reviews of Information Science and Technology*. 148, V. 25, New York: Elsevier Science Publisher, 1980.
- 3- Coover, Robert V, 1969, User needs and their effection information center administration, *Special Libraries*, 60 (Sep).
- 4- Eisenberg, Michael B and Small, Ruth V 1993. Information - Based Education: An Investigation of the Nature and Role of Information Attributes in Education, in *Information Processing & Management* Vol 29, No 2, 1993.
- 5- Fugmann, Robert, 1993, *Subject Analysis and Indexing: Theoretical Foundation and Practical Advice*. Frankfurt: Index Verlag, 1993.
- 6- Herner,s 1974. Information Gathering Habits of Workers in Pure and Applied Science. *Ind. Eng. Chem.* 46, 228 - 238. quoted in *Encyclopedia of Library and Information Science*, V. 44 New York: Marcel Dekker Inc, 1989.
- 7- Hewins, Elizabeth, 1990. Information needs and uses. *Annual Reviews of Information Science and Technology*, Vol. 25.
- 8- Kent, Allen, 1989. *Encyclopedia of Library and Information Science*, New York: Marcel Dekker, Inc. "Information user" Studies, by Abdolmajid Bouazza.
- 9- Line, Maurice. 1971. The Information Uses and needs of Social Scientists: An Overview of INFROSS, in *Aslib Proceedings*, 32.
- 10- Line, Maurice. 1974. Draft definitions: Information Needs, Wants Demands and Use, *Aslib Proceedings*, 26.
- 11- Line, Maurice and Gravey, W, 1972. Information needs and Uses. *Annual Review of Information Science and Technology*, Washington: American Society for Information Science, Vol. 7.
- 12- Martyn J. 1974. Information needs and Uses. *Annual Review of Information Science and Technology*. Chicago: Encyclopedia Britanica V.9. quoted in Abdolmajid Bouazza. Information User studies" *Encyclopedia of Library and Information Science*, New York: John Widy & Sons, Vol. 1.
- 13- Menou, Michel J, 1995. The Impact of Information - I. Toward Research Agenda for its Definition and Measurment. in *Information Processing & Management* Vol 31, No 4, PP 445 - 477, 1995.
- 14- Menou, Michel J, 1995. The Impact of Information - II - Concepts of Information and its Value. in *Information Processing & Management*, Vol 31, No 4, PP 479 - 490, 1995.
- 15- Menzel, Herbert. 1969. Information needs and Uses. *Annual Review of Information Science and Technology*, New York: John Wiele & Sons Vol. 1.
- 16- Parker, C. C, Idontification of Patterns of Information Flow: User Evaluation of the Sources of Supply. British Library Research and Development Department BLRD report 5288.
- 17- Premsmith, L. 1990, The Information Needs of Academic Medical Scientists at Chulankogkorin. *Bulletin of the Medical Library Association*, 7 (Oct), 1990.
- 18- Puignau, J.P 1993, The Researcher, as Information User, *Revista AIBDA*, 14 (2) Jul-Dec 1993.
- 19- Rocio Herrera Cortes and etal, 1980. Los estudios de Usuarios en las bibliotecas Universitarias. *Revista Interamericana de Bibliotecologi* 3 (JAN - MAR): 280 - 299. Quoted From *LIZA* (3) March, 1984, P. 91.